

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר 1.....
- ב. מוספין קודמין לבזיכין 1.....
- ג. קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאיברים וכו' מני אי רבנן ... אי אבא שאול 2.
- ד. אם היה כהן גדול זקן או איסטנים ... עשיות של ברזל היו מחמין מערב יום הכפורים ומטילין לתוך צונן 3.....
- ה. הביאווהו לבית הפרוה ובקדש היתה 3.....
- ו. פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם קדש ידיו ורגליו ופשט 4.....
- ז. הביאו לו בגדי לבן ... בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה ובין הערבים של שנים עשר מנה הכל שלשים מנה אלו משל ציבור ואם רצה להוסיף מוסיף משלו 5.....

דף לד.

א. שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר

כבר התבאר בפסחים דך נח. שאסור להקריב שום קרבן קודם תמיד של שחר¹ משום שני לימודים האחד – כל התדיר מחבירו קודם דכתיב (במדבר כז, כג) "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד", השני – שנאמר (ויקרא ו, ה) "וערך עליה העולה" העולה של התמיד ראשונה, שהרי היא תדירה.

ואינו אלא למצוה בעלמא ולא לעיכובא².

ולפיכך השוחט או הזורק או המקטיר איזה קרבן קודם שחיטת תמיד של שחר, אם נפתחו דלתות ההיכל אינן פסולין רק עובר בעשה.

ויש מי שהסתפק³, האם גם הקטרת התמיד על האש במזבח, קודם לשחיטת שארי קרבנות או אפשר שהתחלת ההקטרה הוי תיכף אחר הזריקה, וכיון שהתחילו להקטיר במעשה הזריקה שוב הותרו כל הקרבנות כולם.

ב. מוספין קודמין לבזיכין

¹ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה ג

² לקוטי הלכות מנחות כ. ופשוט בגמ' מנחות מט

³ ערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קא סעיף ה – ט

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת יוֹמָא

כבר נתבאר בפסחים דף נח. שמצות עשה⁴ לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השולחן לפני ה' בהיכל, שנאמר (ויקרא כד ה) ביום השבת ביום השבת יערכנו הכהן וגו' ונותנין בעד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנאמר ונתתה על המערכת לבונה זכה, וכלי זה הוא הנקרא בזך, נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין, ושוליים היו לבזיכין כדי שיניחום על השולחן.

בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה שהונחו בשבת הקודמת אחר קרבן המוספין⁵, קודם ניסוך היין של מוספין, משום שנאמר ביום השבת ביום השבת יערכנו, ביום ביום לומר להקריבם מאוחר, כלומר בעצם היום ולא בבוקר ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין קודם ניסוך היין של מוספין.

אין להקריב הבזיכין קודם הצות היום, שמוספין קרבים בשש ובזיכין בשבע, דכתיב וביום השבת ויום משמע איחור, ובבזיכין דכתיב שני פעמים ביום הוי איחור יותר. אבל גם אם הקריב קודם הצות כשר שגם קודם הצות נקרא עיצומו של יום⁶.

ג. קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאיברים וכו' מני אי רבנן ... אי אבא שאול

כבר נתבאר לעיל דף יד. ודף לג. שיי"א⁷ שבסדר הקרבת התמיד בכל יום זורק דם התמיד ומטיב חמש נרות המנורה ואח"כ מקטיר קטורת ומטיב שתי הנרות הנותרים. וי"א⁸ שהטבת חמש הנרות קודם לזריקת דם התמיד ואח"כ מטיב שתי הנרות ומקטיר קטורת⁹. וכל זה לכתחילה אך בדיעבד יוצא לכו"ע בכל מקרה¹⁰.

⁴ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ה הלכה א – ד

⁵ שם פרק ד הלכה יא ופרק ו הלכה יא

⁶ ערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קט סעיף ה "אבל הרמב"ם והסמ"ג לא הזכירו זה, ואולי ס"ל דוודאי כן היה הסדר אך אינו מעכב" וכן פסק בליקוטי הלכות יומא פ"ג יא: ובזבח תודה שם

⁷ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה ג – ד וסמ"ג קצב

⁸ טור או"ח מה

⁹ "מאחר שמצאו העולם שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאול משמע דסבירא ליה דהכי הלכתא ולכן לא רצו לשנות הסדר ההוא" ב"י בטור שם. וכן סוגיא דעלמא לומר בכל יום המערכה שסידר אביי כשיטת אבא שאול וכמו שפסק הטור

¹⁰ לקוטי הלכות סוף פ"ג דתמיד ועיין במגן גיבורים שלטי גיבורים סימן מה "ולפע"ד נראה ליישב מנהג העולם דהנה לכאורה דברי רבינו ז"ל נראין כסותרין זה א"ז דהרי בפ"ג מתו"מ הלכה י"ו כתב לא הי' מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב חמשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואח"כ נכנס ומטיב השנים וכו' הרי דלא הקפיד דוקא להפסיק בקטורת ואף בשאר עבודה יכול להפסיק ובפ"ו הנ"ל פסק דמפסיק בקטורת ובחפוינו לא מצאנו לאחד מנושאי כליו שיתעוררו בזה ... מצד הסברא נראה שאינו רק מדרבנן וכן מצאנו מבואר בשו"ת הרשב"א ז"ל ח"א סימן ע"ט וסי' ש"ט הוא והשואל החכם מוה' ששת שם וכיון שכן ודאי דאין הפסק

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

דף לד:

ד. אם היה כהן גדול זקן או איסטניס ... עששיות של ברזל היו מחמין מערב יום הכפורים ומטילין לתוך צונן

אם היה כהן גדול זקן או איסטניס¹¹ ואינו יכול לסבול גרירות המקוה, בערב יוה"כ מחמין לו חמין וביוה"כ מטילין לתוך המקוה הצונן כדי שתפיג צינתו. כמו שנתבאר לעיל דף לא:

או שמלבנין עששיות של ברזל באש מבערב, ולמחר מטילין אותן במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש¹². וי"א¹³ שעצה זו עדיפא על פני הטלת מים מים חמים. כדי שלא יהו אומרין ראינו כה"ג טובל במים שאובין ביוה"כ.

וי"א¹⁴ שעצה זו של הטלת עששיות אינה אלא בד' טבילות שהיו במקום הקודש, שאין שבות במקדש, אך הטבילה הראשונה שהיתה מעל שער המים והיתה במקום חול, אין לחמם בעששיות אלא בהטלת מים חמים שחוממו מבעו"י. ויש חולקים¹⁵ שבכל מקום המקדש אין שבות במקדש ולהכי גם טבילה ראשונה הטילו עששיות.

ה. הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה

הקטור' מעכבת דבכל עבודה סני דעכ"פ מרגיש את העם ... ולכך בפ"ג דלא בא רק הורות משפט הנרות והטבתן שפיר נקט סתם דמפסיק בעבודה אחרת כיון דבאמת אין עיכוב בדבר ועיקר בא שם להורות דמפסיק ביניהם ולא בא ללמד סדר העבודה לכתחלה אבל בפ"ו שבא לסדר סדר עבודות התמיד כהלכתן שפיר כתב דיש להפסיק בקטורת דבאמת כן ראוי לעשות לכתחלה וז"ב ומעתה כיון דעכ"פ אף לרבנן אם הפסיק בדם יצא ואין בו עיכוב שפיר תפשו העול' העיקר כאביי שסידר אליבא דאבא שאול כיון דאין קפיד' בזה בדינא כגלפע"ד".

¹¹ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ד

¹² תניא (לד, ב): ר"י אומר עששית של ברזל היו מחמין מערב יוה"כ ומטילין לתוך צונן כדי שתפיג צינתו, ופריך בגמ' והלא מצרף כלומר שמצרף את הברזל ומקשיהו ומחזקו והוי מלאכה, ומתרץ דדבר שאין מתכוין מותר, וצ"ל דלא הוי פסיק רישא שיצרף דאל"כ חייב על אף שאינו מתכוין. ואף על גב דר' יהודה הא סובר דבר שאין מתכוין אסור, מ"מ כיון שהאיסור דרבנן אין שבות במקדש, כן הוא לפי גירסת התוס' אך תימא הא אנן קיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר, וצ"ל דהרמב"ם היה מפרש דזהו פסיק רישא אך המלאכה אינה מן התורה, שכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי, דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצוין בו שיניו אף על פי שראוי לכך בקטימתו פטור, שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור, ואפי' לר' יהודה המחייב בדשא"מ, וקרובים לזה ד' הרמב"ן, והדבר מוכרח לומר כן לפי שיטת רבינו. ועיין בלקוטי הלכות יב. נקט כדעת המ"מ

¹³ הר המוריה דהכי איתא בירושלמי

¹⁴ הפר"ח במים חיים

¹⁵ ימי שלמה, לחם יהודה ברמב"ם שם

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת יוֹמָא

לשכת בית הפרוה היה בית הטבילה לכהן הגדול ביום הכפורים¹⁶. בית טבילה זה היה בקודש, לפי שהכהן הגדול צריך לטבול ביום הכפורים במקום קדוש, כמפורש בתורה (ויקרא טז פסוק כד) וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּקוֹם קָדוֹשׁ. גג זה יש מהראשונים שכתבו שהיה שוה לקרקע העזרה, ולכן אף על פי שגגות ועליות לא נתקדשו גג בית הפרוה היה קדוש, אלא שלא היה פתוח לעזרה משום צניעות, שלא יראו את הכהן הגדול כשהוא טובל¹⁷, ויש אומרים שהיה גג גבוה ככל הגגות, ומכל מקום היה קדוש לפי שנבנה אחר שכבר נתקדשה העזרה, או שלא כל הגגות לא נתקדשו, וגג בית הפרוה שראו צורך לקדשו קידשוהו¹⁸.

מסבה – בנין אבנים של מעלות מגלגלות וסובבות בהיקף היתה עולה מלשכת המדיחין לגג בית הפרוה. פתח מיוחד של לשכת המדיחין היה סמוך למסבה, כדי שלא יעטרך הכהן הגדול ללכת לבית הטבילה דרך מקום שמדיחים בו הקרביים, ומחיצה היתה לפני המסבה, שלא יראו את הכהן הגדול עולה, ויש שכתב שהמסבה היתה מחוץ ללשכת המדיחין, והיתה בלי מעלות אלא סובבת בעגול, ועולה ממעל ללשכת המדיחין עד גג הפרוה.

המים לבית הטבילה היו באים ממי מעין, והיינו מעין עיטס¹⁹

ו. פֶּרְסוֹ סְדִין שֶׁל בּוֹץ בִּינוּ לְבֵין הָעַם קֹדֶשׁ יָדִיו וְרַגְלָיו וּפְשֵׁט

כבר נתבאר לעיל דף ל. שכל עת שישנה הבגדים ויפשוט בגדים ולובש בגדים אחרים טעון טבילה, שנאמר "ופשט את בגדי הברד ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו". ולפיכך לאחר שסיים את עבודת התמיד והמוספים, שאותם עשה כבכל יום בבגדי הזהב²⁰, מעתה עבודות המיוחדות ליום זה, כלומר מעשה הפר של כה"ג ושני השעירים שאחד מהן שעיר המשתלח והקטרת הקטורת בקדש הקדשים כל אלו בבגדי לבן הם נעשים.

וכדי להחליף ביניהם מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב, ופושט בגדי הזהב וטובל בלשכת בית הפרוה, כיון שהייב לטבול מעתה בקודש, ועולה ומסתפג, ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו כדי לעבוד עבודת היום.

¹⁶ משנה יומא ל א ורש"י ד"ה על בית הפרוה; מדות פ"ה מ"ג; רמב"ם בהב"ח פ"ה הי"ז

¹⁷ תוס' יומא לא א ד"ה וכולן

¹⁸ ראב"ד תמיד פ"א

¹⁹ רש"י יומא שם ריטב"א יומא שם; מאירי מדות שם

²⁰ הם בגדי כהונה גדולה שלובש בשאר הימים, והם שמנה כלים עשויין ארנמן ופשתן וצמר צבוע תכלת וזהב ואבנים כמו שנתפרש כל זה בתורה, והם כתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט ומעיל וחשן ואפוד וציץ. רמב"ם על משנה מסכת יומא פרק ג משנה ו

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

וכבר התבאר לעיל דף לא: שו"א²¹ שחייב להסתפג כלומר להתנגב לאחר טבילתו משום חציצה, וכן כדי שהמים לא יהיו מבדילים בין הבגד לבשר. ויש מוסיפים²² שחייב גם משום שבגדי כהונה נאמר בהם "לכבוד ולתפארת" וצריך שלא יתלחלו הבגדים מן המים ויתנוולו. וי"א²³ שאינו חייב אלא כך הדרך.

ז. הַבִּיאוּ לֹא בַגְדֵי לְבָן ... בַשַּׁחַר הִיָּה לְוֹבֵשׁ שֶׁל שְׁמוֹנֵה עֶשֶׂר מִנָּה וּבֵין הָעֶרְבִים שֶׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִנָּה הַכֹּל שְׁלֹשִׁים מִנָּה אֲלוֹ מִשְׁלַל צִיּוּר וְאִם רָצָה לְהוֹסִיף מוֹסִיף מִשְׁלָו

בגדי לבן²⁴ הם ארבעה כלים שמשמש בהן כ"ג ביוה"כ כתנת, ומכנסים, ואבנט, ומצנפת, וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם, וצריך שיהיו בגדי לבן הללו מיוחדים ליום הצום ולא מהני הבגדים שלובש בהם כל השנה.

ושתי כתנות²⁵ היו לו לכהן גדול ביום הכפורים, אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים, ושתיים בשלשים מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספת ואחר כך עושה בה הכתנת. וי"א²⁶ ששתי מערכות בגדים שלמות היו לו כלומר כל הארבע בגדים ולא רק כתנות.

הבגדים שלובש בשחר לעבודות כל הוידויים עם ההגלה זריקת הדמים בפנים והקטרת הקטורת בקודש הקדשים וכו' צריכים להיות מעולים בשווים, מהבגדים שלובש בין הערבים להוצאת כף ומחתה²⁷.

²¹ משנה למלך שם ב הלכה ב

²² הר המוריה שם ב הלכה ב וכן בתפא"י במשנה שם

²³ עיין במפרשי הרמב"ם וכן עיין בערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קנט סעיף יג.

²⁴ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח הלכה ג

²⁵ ועיין מל"מ שהבין שלדעת הרמב"ם שלוש כתנות היו אך עיין באחרונים שפירשו דברי הרמב"ם שרק שתיים היו.

²⁶ עיין משל"מ שם שדייק בן מרש"י בסוגיין. ועיין במורי אבן שכתב שכן גם כונת הרמב"ם וכתנות הוא לאו דוקא אלא כוונתו אכל ד' בגדי לבן ומאחר שהתחיל למעלה בכתנות כתב גם כאן כתנות וכוונתו אכל ד' בגדי לבן

²⁷ הנה פשט ההלכה נראה דמאי דאמרינן דבגדי השחר היה שוה שמנה עשר מנה ובגדי בין הערבים י"ב מנה לאו דוקא אלא ה"ה אם עשה של שחר של י"ז מנה ושל ערבית של י"ד מנה דמהני שהרי בין הכל הא איכא שלשים מנה, ולעולם בעינן דשל שחרית יהיו מעולים משל ערבית דאי לא תימא הכי לאיזה תכלית נקט התנא דשל שחר היו של י"ח ושל בין הערבים היו של י"ב לא הוה ליה למיתני אלא דבגדי השחר ושל ערב יהיו שוים שלשים מנה אלא ודאי כדכתובנא דלעולם בעינן שיהו של שחר מעולים משל ערב אלא דשיעור העילוי אין לו קצבה רק שיהו שוים שניהם שלשים מנה. משנה למלך ותמה על הרמב"ם למה לא הזכיר זאת.

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

י"א²⁸ שהכתנות שלבש עם בגדי הזהב היו צריכות להיות מעולות משל כל השנה ולבש אחד בכלל בגדי הזהב בהקרבת תמיד של שחר והשני בתמיד של בין הערבים.